

PAPEŽ PREPOVEDAL CERKVENE PROCESIJE

Paška je bila podvzeta, da se sprepreči fašistične napade na cerkve. Fašistično časopisje je prenehalo z napadi, toda sila cerkve je še vedno napeta. — Cerkevne svečanosti v Španiji

5. jun. — Ceste v Rimu, ki so bile v prejšnjih letih na račun Rešnjega telesa napolnjeni s verniki, so bile večerj prazne, ker je papež prepovedal vse procesije v znak protesta proti fašistični vladi, ki je razpustila klube Katoliške akcije.

Posledica je bila, da so verniki pobegnili cerkvi in duhovniki 20. junij v Italiji so pojasnili ljudem, da so bile cerkvene procesije prepovedane, ker ni bila dana nobena garancija, da ne bodo verniki, ako bi obdržali svoje ceremonije zunaj cerkva, napadani po fašističnih elementih. Duhovniki so tudi razdelili verniki kopije papeževih izjav, ki jo je podal prošlo nedeljo proti fašistični vladi.

Fašistično časopisje ni večerj imelo nobenega hujšakajočega besedila proti klerikalnem in opolnoma ignoriralo papežev prepoved glede javnih procesij in ceremonij, ki so se običajno odvijale po vsej Italiji na ta praznik. Omenilo ni tudi kontroverze, ki je nastala med Vatikanom in italijansko vlado.

Papež je večerj zjutraj konfiriral s člani svoje vlade in po končani konferenci je bil poslan razni protest proti fašističnemu režimu Mussolinijevi vladi. Papež je vedno vztrajal, da je fašistična vlada kršila konkordant in stranski pogodbo, ker je odredila razpust klubov Katoliške akcije.

Madrid, 5. jun. — Po vsej Španiji so katoličani napolnili cerkve, kjer so praznovali praznik Rešnjega telesa. Razen manjših incidentov v Bilboai, kjer je fašistična raztrgala katoliške in demokratske zastave, ki so jih nosili verniki v procesiji, so se ceremonije mirno vršile. Dasi večerj dan ni bil ugodni narodni praznik, so bili vsi uradi, trgovine in banke zaprte.

Agitator izpuščen iz zapora

Agitator se je zavzel Mednarodna delavska obramba, ki je na apelativnem sodišču izvojevala oprostitev

San Francisco, Cal. — (FP) — Frank Spector, ki je bil obsojen na 42 let zapora, ker je organiziral poljedelske delavce v Imperial dolini in bil obtožen kršenja zakona, ki prepoveduje razvijanje apelativno sodišče razveljaviti obsojstvo. Poleg Spectorja je bilo obsojenih sedem drugih delavskih agitatorjev, katerim je sodišče znižalo kazni na štiri leta zapora.

Frank Spector je bil organizator Agricultural Workers' Industrial unije in distriktni organizator Mednarodne delavske obrambe. Poslan je bil med poljedelske delavce v Imperial dolino ustanoviti unijo, ki naj bi jih branila pred izkoriščevanjem. Spector je organizatorično gibanje napredovalo in ogrožalo interes bogatih delodajalcev, je bil ugrizen na glavni urad unije in večje število agitatorjev je bilo aretiranih. Državni sodnik je na obravnavi Spectorja, da se obtožene organizacije poizkusijo vsohrtno ječo. Spector je dosegel več kot 1000 podpisov, med temi tudi, da je že toliko ljudi, ki so se pridružili temu gibanju. Spector je osebno član komunistične stranke, zadosten dokaz, da se v Imperial dolini zakon proti kriminalnemu sindikalizmu.

Velike zahteve po vladnih bondih

Kupci ponudili šest milijard na \$800,000,000 vladno bondno izdajo

Washington, D. C., 5. jun. — Bondna izdaja v vsoti \$800,000,000 je prejela toliko ponudb v prvih treh dneh, da vlada ne bo mogla ustreči vsem ponudnikom, kot javlja zvezni zakladničar Andrew Mellon.

Njegova izjava se glasi, da bodo vsi kupci, ki bodo dobili 3 in eno osminko odst. obresti in bodo dozorili v osemnajstih letih, znaša že sedaj šest milijard dolarjev.

Zakladniški department je že takrat, ko je naznanil, da bo vlada izdala bonde v svrhu pokritja deficita, izrekel upanje, da se bo prigraslilo mnogo kupcev, vseeno pa je veliko število ponudnikov napravilo precej preseženja. To pokazuje, da vlagatelji žele vložiti čimveč denarja v vladne bonde, kar smatrajo za varno investicijo.

Velike zahteve po vladnih bondih bodo morda napotile zakladniški department, da bo izdala drugo bondno izdajo v mesecu septembru ali decembru, da se pokrije vladni deficit.

Posrečen prekoceanski polet

Veliko nemško letalo DO-X preletelo Atlantik in dospelo v Brazilijo. Razdaljo 1,400 milj preletelo v dvanajstih urah

Fernando de Noronha, Brazilija, 5. jun. — Dvanajstmotorno nemško pomorsko letalo DO-X, katerega so v zadnjih tednih na njegovem poletu spremljale razne nezgode, je večerj dokazalo, da je zmogoče napraviti prekoceanski polet.

Ogromno letalo je sinoči pristalo na tem otoku, ki se nahaja na obrežju Brazilije, potem ko je preletelo razdaljo 1,400 milj med Porta Praia, Cape Verd otoki, in Fernando de Noronha v dvanajstih urah.

Letalo, v katerem je prostora za 150 potnikov, toda na tem poletu jih je nosilo samo trinajst, je letelo povprečno 113 milj na uro, kar je znameniti rekord, ako se upošteva njegovo velikost in teža.

Med potniki je tudi portugalski admiral Gago Coutinho. Kapitan letala Friedrich Christiansen bo danes poletel proti mestu Natal in od tam proti Rio de Janeiru.

Proti restrikcijam glede možitve otrok

Hinduti urgiraljo amandiranje zakona, ki prepoveduje možitve deklic pred štirinajstimi letom

Simla, Indija, 5. jun. — Ortodoksi Hinduti v državnih zbornicah so večerj napeli vse sile, da se amandira zakon, ki prepoveduje možitve deklic, dokler ne dosežejo starost 14 let.

V svojem naporu za odpravo restrikcij so uspeli v tem, da jim je podkralj lord Willingdon obljubil, da bo zadevni amandament, ki bo dovoljeval nekaterim hindujskim kastam, da bodo lahko sklepale zakone otrok, preden bodo splošno dorasli, to je, med šestimi in desetimi letom, predložen na prihodnjem zasedanju legislature.

Kot argument za zgodnje ženitve in možitve navajajo, da se splošno življenje med otroci ne prične prej, dokler splošno ne dozore, čeprav se sklepajo zakoni deklic, ko dosežejo starost šest let. Večina indijskih deklic doseže splošno dozorelost v enajstem letu, v mnogih krajih pa še prej. Ženitve in možitve otrok so silno obsovalene v zapadnih deželah in to je bil tudi vzrok, da je angleška vlada prepovedala sklepanje zakonov med indijskimi otroci, preden dosežejo starost štirinajst let.

DRŽAVNI KOZAKI NAPADLI PIKETE

Večje število stavkarjev je bilo ranjenih in aretiranih

Allentown, Pa. — (FP) — Sivilni delavci, ki so že več tednov na stavki, so napravili poskus, da pregovorijo delavce v sosednjih mestih, da se jim pridružijo, toda pri tem so našli na nasilno opozicijo od strani državnih kozakov.

Več kot tisoč stavkarjev je obkolilo neko svilno tovarno v Ennau, toda uprava je pozvala kozake, ki so se takoj odzvali pozivu in prišli nad stavkarje s strojnimi puškami in bombami za solženje ter napadli delavce. V bitki je bilo večje število stavkarjev ranjenih in aretiranih. Prignani so bili v zapore na obtožbo kaljenja miru.

Delodajalci v Emausu so sedaj organizirali Citizens Vigilance komitej, da tako prepreči vsako piketiranje tovarn. Sheriff Kellow, ki se je pred včerajšimi kazal kot velik prijatelj delavcev, je mobiliziral več kot sto deputijev, ki bodo skušali zatreti vsak poskus za organiziranje svilnih delavcev. Poročila govore, da se tudi stavkarji oborožujejo in bati se je resnih nemirov.

Neka svilna tovarna v Allentownu je hotela obnoviti obratovanje, toda prigraslilo se je samo enajst tkalcev, ki so bili pripravljene stavkokaziti. Več kot dvatisoč stavkarjev je potem obkolilo tovarno in stavkokazali so bili prisiljeni vrniti se v patrolni vozovi in pod varstvom policije na svoje domove. Kompanija je po tem brezuspešnem poskusu zaprla tovarno.

Ostale tovarne, v katerih je bila napovedana stavka, ne store ničesar za obnovitev obratovanja in so zaprte. Delodajalci še vedno odklanjajo pogajanja z unijo. Trgovska zbornica svetuje stavkarjem, naj se pogajajo s posameznimi delodajalci, kar pa stavkarji odklanjajo.

FILMSKA DRUŽBA PROTI REDUKCIJAM

Njen predsednik pravi, da je veliko drugih potov, da se prepreči preveliki produkcijski stroški

Chicago. — (FP) — Filmska družba Columbia Pictures Corp. se je izrekla proti znižavanju plač. Joseph Brandt, predsednik korporacije, je na konvenciji svoje organizacije povedal, da druge filmske družbe znižujejo plače, toda Columbia Pictures Corp. jim ne bo sledila.

"Trganje plač je slaba politika," je dejal Brandt. "Skušanje nas uče, da filmske družbe lahko prihranijo veliko denarja in zmanjšajo stroške pri skrbi in sposobni produkciji dobrih filmov, ne pa z znižavanjem plač moškimi in ženskami, ki so zaposleni v tej industriji."

Zagovorja podpravljenje železnic

Član komisije za meddržavno trgovino urgira, da vlada prevzame in obratuje železnice. — Priporočila ustanovitve vladne korporacije

New York. — (FP) — Ne povijanje transportnih cen, ampak podpravljenje železnic je odgovor Joseph B. Eastmana, člana meddržavne trgovinske komisije, železnice, ki zahtevajo zvišanje prevoznih tarifov. Eastman je član te važne federalne komisije, ki ima kontrolno nad železnicami, še 12 let in v tem času se ni spremenil svojega stališča. Sploh pravi, da je danes bolj prepričan kot kdaj prej, da je rešitev ekonomskega problema podpravljenje važnejših industrij.

Eastman zagovarja ustanovitev vladnih korporacij za vsako podpravljenje industrije. Te korporacije bi bile upravljane, ne po političnih nastavljenih ampak po upraviteljih, katere bi vsaj delno imenovali nepolitične organizacije. "Ako bi bilo temu projektu posvečeno toliko energije in iznajdljivosti kot jo je na primer ustavljanju kompliciranih in škodljivih 'holding' kompanij in križem prepletenih podružnic, bi bilo po mojem mišljenju možno razviti sistem popolne odgovornosti vlade glede transportne industrije: načrt, ki bi imel prednost nad sedanjim sistemom in bi obenem vseboval vse dobre strani osebne iniciative." O tej sugestiji je komentiral tudi Louis Waldman, vpliven socialist, ki je rekel, da ima mnogo skupnega s socialističnim programom, ne pomeni pa socializma. Socialisti zahtevajo reprezentativno delavstvo v upravi. Glede selekcije direktorjev po civilnih organizacijah je Waldman rekel, da je tak sistem le farsa. Na drugi strani se v krogih, ki razmišljajo o tem vprašanju, razvija bolj in bolj ideja, da bi morali biti v upravi močno reprezentirani inženirji in drugo tehnično osebje.

Socialisti pa odločno odklanjajo vladno kontrolo javnih naprav, kar priporočila pennsylvanski gubernier Pinchot. V debati o gubernierjevem načrtu je socialistični poslanec Darlington Hoopes rekel v državni zbornici, da je njegova stranka proti temu sistemu, ker se je izkazal, da privatni interesi regulirajo vlado in ljudstvo, ne pa vlada privatne interese.

Wilkinsonova podmornica odplula proti severnemu tečaju

Provincetown, Mass., 5. jun. — Podmornica "Nautilus" se je sinoči poslovila od ameriškega obrežja in odplula na svojo epinoto pot proti severnemu tečaju. Podmornici poveljuje Hubert Wilkins, znan raziskovalec polarnih krajev. Poleg Wilkina se nahaja na krovu sedemnajst znanstvenikov, od katerih jih je šestnajst bivših častnikov ameriške bojne mornarice.

Prva točka, kjer se bo podmornica ustavila, je London. Od tam bo odplula proti Spitzbergu, kjer se bo spustila pod vodo in nadaljevala svojo pot proti severnemu tečaju pod ledom.

UNIJSKO GIBANJE V JUŽNIM DRŽAVAH

Uradniki so mnenja, da mu je napredok zagotovljen. Poroča tekstilcev v Danvillu ni bilo znamenje za umik

Washington, D. C. — (FP) — Tekstilni delavci in tovarnarji v južnih državah so dobili vse drugačen vtis kot so ga imeli prej o možnosti organiziranja delavcev na jugu iz borbe, ki so jo vodili stavkarji proti Riverside Textile Mills v Danvillu, Va. Tekstilni delavci v Danvillu so obdržali svojo unijo kljub porazu, ki ga jim je prineslo končanje stavke 29. jan. t. l. Prva večja preizkušnja unionizma na jugu je minila.

To je mnenje mias Estelle Lindsay, organizatorice National Women's Trade Union League, ki je sodelovala pri vodstvu štrajka v Danvillu. Ona se strinja s tajnico lige Elisabeth Christmanovo, ki je na konferenci te organizacije izjavila, da boj tekstilcev v Danvillu v veliki meri kaže na porazenost v stavki, pomeni večjo pridobitev za unijako gibanje kot začetek odpora tekstilcev proti izkoriščanju, ki se je pred dvema letoma pojavil v Marionu, N. C.

V Marionu so tovarnarji pričeli z evikacijami družin tekstilcev na debelo takoj v prvih dneh po napovedi stavke. Radi teh metod je nastalo silno ogroženje in to je bil vzrok, da se tekstilna kompanija v Danvillu ni drznila posnemati tovarnarjev v Marionu. Le par sto družin je izgnala iz kompanijskih hiš, ostale je pustila pri miru.

Tekstilni tovarnarji v Marionu so se takoj poslužili nasilnih metod, da zatro upor delavcev. Njihovi pobojniki so streljali in ubijali pikete in sodišče je ubijalce oprostilo. V Danvillu je bilo vidno, da oblasti ne marajo posnemati marionskih zgledov v strahu pred posledicami.

Zastopnice lige bodo še naprej sodelovale v kampanji za organiziranje tekstilnih in drugih delavcev ter delavcev v južnih državah. Ako bi imela organizacija denarna sredstva na razpolago za podpiranje delavskih družin, bi organizirala stavke v mnogih tekstilnih mestih. Pomanjkanje denarja je eden glavnih vzrokov, da organizatorična kampanja ne napreduje tako hitro kot bi bilo želeto.

Lindbergh pripravlja polet čez Pacifc

Washington, D. C. — Charles A. Lindbergh, ki se je proslavil pred štirimi leti, ko je prvi preletel Atlantik, namerava zdaj leteti čez Pacifc s svojo ženo vred. Vzel bo najkrajšo črto na severu do Japonske in potem bo imel letalske ture po Japonskem, Kitajskem in morda po Sibiriji. To poročilo izvira iz državnega departamenta, na katerega se je Lindbergh obrnil, da mu preskrbi dovoljenja omenjenih dežel. Polet se prične v enem mesecu

Tiskarji se upirajo redukciji

Zahtevajo, da se delodajalci držijo določb sklenjene pogodbe

Chicago. — (FP) — Čikaška tiskarska unija št. 16 je odklonila predlog, ki ga ji je predložila Franklin Association of Printers in kateri bi pomenil redukcijo med, če bi ga tiskarji sprejeli.

Določbe pogodbe, ki ostane v veljavi do 1. 1935, govore, da je petdnevni delovni teden stopil v veljavo 1. junija t. l. Asociacija delodajalcev je zahtevala, naj tiskarji pristanejo, da se jim mesca sniža za pol dneva na teden, ali pa da ostane v veljavi petdnevni delovni teden in stara mesdna lestvica. Obe sugestiji sta v nasprotju z določbami pogodbe in obe sta bili odklonjeni na seji unije, katere se je udeležilo več kot dvatisoč članov.

Unija je želela uveljaviti petdnevnik pred dvema letoma, toda stvar je bila odložena do sedaj. Ko je bila asociacija obveščena o zaključku tiskarske unije, je podala izjavo, da se bo držala pogodbe in da ne bo podvzela poskusa za revizije dogovora. Na drugi strani se pa čujejo glasovi, da bodo nekateri delodajalci izstopili iz asociacije in uvedli sistem odprte delavnice.

Odelovitev profesorja izvala vihar

Med profesorji in dijaki na ohijski univerzi je veliko ogorčenja nad upravo šole

Columbus, O. — (FP) — Odelovitev profesorja Herberta A. Millerja, ker je vodil boj proti prisilnemu vojaškemu vezbanju dijakov, je povzročilo veliko ogorčenje med profesorji, ki obdržujejo tajna shorovanja, na katerih ukrepe o načinih protesta proti "kršitvi akademične svobode". Nemir se je polastil tudi dijakov, ki toliko ljubijo prisilno vojaško vezbanje, da so zagrosili s stavko, nakar je bil prisilni sistem odpravljen.

Professor Miller je odličen sociolog, ki je spisal že več knjig in članov o plemenskih problemih. Spisal je tudi deklaracijo za neodvisnost Čehoslovakeje. Upravnemu odboru državnega vseučilišča so se videli njegovi nazori prenevarni in mu je odpovedal službeno pogodbo za prihodnje leto.

POLICIJA PREGANJA STAVKARJE

Arrestacije piketov so na dnevnem redu. — Pogajanja za končanje stavke

Philadelphia. — (FP) — Kljub dnevnim aretacijam nogavičarskih stavkarjev in piketov, ki so pred sodniki kaznovani za sleherni prestopok oziroma obtožbo, je morala med delavci še vedno trdnost kot prvi dan stavke, ako ne še bolj. Stavka traja še od 16. februarja. Od 11,000 delavcev, ki so zastupili tovarne s zahtevo, da kompanije priznajo pravico do organiziranja, je to zahtevo, po zadržili unije, izvojevalo že 8000 nogavičarjev.

Priznati unijo se trdovratno upira le še manjše število tovarn. Nekateri izmed njih so dobile tudi sodnijske prepovedi proti piketiranju, na podlagi katerih lovi policija delavce in jih tira pred sodnike.

Ponovni korak za izravnavo spora je storil sodnik Stern, ki je pred časom neki družbi izdal injunkcijo, katere pa ne preprečujejo piketiranja, pač pa le nepostavne čine. Na sestanek je pozval zastopnike delodajalcev in stavkarjev, ki se ima vršiti kakor hitro se stranke sporazumejo na gotove pogoje. Sodnik je mnenja, da bi podjetniki pristali na pogajanja, ako prenehajo nasilstva, kar po njegovem mnenju unija lahko doseže.

GOVERNER PINCHOT DAL LEKCIJO ŽUPANU

Zahteva od njega, da mora skrbeti, da se ustava o svobodni govora in shorovanja ne krši in ga opominja, da ta pravica velja tudi za stavkarje

Harrisburg, Pa. — (FP) — Ze dolgo se ni kak javni uradnik postavil tako odločno na stran ustavne garancije o svobodni govora in shorovanja kot gubernier Pinchot v pismu, ki ga je poslal županu Beauu iz Lansdala, kjer so oblasti brutalno nastopile proti nogavičarskim stavkarjem in unijakim voditeljem.

Nogavičarska unija vodi v Lansdalu in okolici kampanjo za organiziranje delavcev. Skušala je dobiti dovolje za obdrževanje javnega shoda, kar pa so oblasti odklonile, "ker je družba proti uniji," kot je pojasnil župan Beau. Kljub temu je bil sklican shod, na katerem je bilo aretiranih več oseb, ki so nameravale govoriti, med njimi tudi predsednik unije Emil Rieve. Stvar je prišla pred gubernierja, ki je nato županu poslal sledeče pismo:

"Pred sabo imam častnikarica poročila o aretacijah oseb v Lansdalu, kjer so brez naredov skušale izvajati pravico o svobodni govora, katero jim garantira ustava države in dežele. Ustava države Pennsylvanijske je pravi:

"Svobodno isražanje misli je ena najvažnejših pravic človeka, in abehni državljani sme govoriti, pisati in raspravljati o katerikoli predmetu; je pa odgovoren za slorabo te svobode."

"Ustava Združenih držav pravi: "Kongres ne sme sprejeti postav, s katero bi etaliral religija, ali pa prepovedal svobodnega izvajanja iste; ali ukinal svobodo govora, ali tiska; ali ljudake pravice do mirnega shorovanja in pravice da apelirajo na vlado za isravnanje krivice."

"Ako ustava države in dežele pomeni, kar pravi, tedaj je svoboda govora fundamentalna pravica vsakega ameriškega državljanja, in zabranjevanje svobode govora je nezakonito. "Vi in jaz sva prisegla, da bova spojnjevala vseeno in državno ustavo in zakone. Radi tega je moja želja opozoriti vas kategorično na to dejstvo, kakor tudi na dejstvo, da je spojnjevanje ustave dolžnost vsakega ameriškega državljanja."

Gubernier nato pravi, da se ideja bolj hitro širi tam, kjer je to prepovedano. "Zabraniti shorovanja, katerih namen je pospešiti pravico delavstva do organizacije, pomeni zanikati pravico, katero specifično priznava ustava, zakoni in sodni odloki države Pennsylvanijske. Čas, ko je o tem vladal dvom, je že zdavnaj za nami.

"Iz teh razlogov vas urgiram, da nakažete pleteninarskim delavcem dovoljenje za shorovanje in jim dovolite popolno pravico do svobode govora v Lansdalu. Nadalje vas prosim, da za njih shorovanja preskrbite zadostno policijsko protekcijo, kot bi jo dali komurkoli; s drugo besedo rečeno, da dovolite pleteninarskim delavcem vse pravice, katere jim garantira državna in federalna ustava."

"Reševanje" krize

Youngstown, O. — Youngstown Sheet & Tube kompanija je tečakom v tukajšnjih svojih jekljarnah utrjala plačo en cent na uro. V nekaterih departementih je odslovila tri izmed štirih delavcev, ostalim pa je povišala mezdo za en cent na uro in jim naložila delo, katerega so prej opravljali štirje delavci.

Stradajoči rudarji iz Charlestona, W. Va., so se obrnili na gubernierja za pomoč in dobili po deset dolarjev, prizadetih oseb pa je 1500. Nato je predsednik rudarske unije, Frank Keeney, povedal rudarjem, da edino okemna šipa stoji med njimi in živcem. Z drugimi besedami: "Ne stradajte, vzemite si življenje!" Čim je šerif to čul, je takoj poskrbel, da so istradane družine dobile hrano.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Support Society

Naznaila: za Edrano drivo (izvan Chicago) in Kanado \$2.00 na leto, \$2.50 na pol leta, \$2.00 na tri mesece; za Chicago in Otero \$1.50 na leto, \$1.75 na pol leta; za tuzemstvo \$0.50.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, \$2.50 per half year, foreign countries \$2.50 per year.

Članstvo po doplačilu. — Prijavitelj se ne vrata.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Holder in fee, for two with a license: PROSVETA 257-25 South Dearborn Ave., Chicago, Illinois. MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v objavo, na primer (Maj 31, 1931), poleg vsakega števila na zadnjem prostoru, da vam je ta lista dovolj prikladna. Poslovno je prebrskano, da se vam list ne vrata.

Rudarji stavkajo

Večje število rudarje v West Virginiji je zastavkalo in štrajk se širi v zapadno Pennsylvanijo in Ohio. Stavkarji se sami organizirajo in se ne zanašajo na oficijelna vodstva, nobene frakcije stare rudarske unije.

Hlapčevska trobila ignorirajo to stavko ali pa se zgražajo, čen, kako morajo rudarji upeti na zmago v teh slabih časih, ko je namilijona delavcev brez dela in stavkokaze je lahko dobiti za slomitev stavke. Kljub temu rudarji stavkajo.

K temu koraku jih je prisililo ponovno in ponovno znižavanje mezde. Situacija na polju mehkega premoga je menda najslabša med vsemi industrijami v Zdrženih državah. Pomandrami v velikih štrajkih tik pred krizo, izdani in prodani od svojih voditeljev in razočarani ter prevarjeni pri vsakem koraku so rudarji padli v past najrugačnejše izkoriščanja. Njihova, nekdanj tako mogočna organizacija je uničena in reducirana na okostnjak, mezdne pogodbe razstregane in plače se poljubno znižujejo, kadarkoli se baronom rovov ljubi; poleg tega so jim bile pogazene vse ostale pravice, ki so bile pribrojene v težkih in dostikrat krvavih bojih v teku zadnjih tridesetih let.

Rudarji hočejo sviet; njihove družine morajo imeti vsaj najpotrebnejša sredstva gole eksistence. Zato štrajkajo. Izgubiti nimajo kaj, ker nič nimajo. Kdor pa misli, da se mora delavec ponizati na psa in vzeti vsako drobtinico in vsako breco po pravilo, da je "bolje nekaj kot nič", ta odreja delavcu pravico do človeškega življenja.

Rudarji upajo na uspeh, ako bodo drugi delavci solidarni z njimi, tudi oni, ki so v največji stiski.

Vask iskren delavec mora simpatizirati z rudarji in jim pomagati, kolikor more. Pijavke in hlapčoni jim ne bodo pomagali.

Sveta plesnoba

"God's Country" razpolaga s starimi ustanovami, ki so danes samo še za navlake in oviro, vendar jih skrbno čuva kot stara mama svojo staro avbico, ki jo je podedovala od svoje stare matere. Taka sveta ameriška starina, kateri se moraš približati z naravnost svetim strahom in spoštovanjem, je vrhovno sodišče.

Včasih se to sodišče zdrami iz spanja, pogleda v današnje življenje in izreče pametno razsodbo, a to se zgodi redkokdaj. Na vsako pametno razsodbo pride devet bedastih in akodljivih za ljudske interese.

Prej kratkim je vrhovno sodišče odločilo s petimi glasovi proti štirim, da inozemec ne more biti ameriški državljan, ako ne objubi, da zadane puško na rame in pojde v vsako vojno, ki bo napovedana in če kongres odredi obvezno vojaško službo. Staremu kanadskemu profesorju in bivši kanadski vojaški bolničarju, ki nista hotela tega objubiti, je vrhovno sodišče odreklo pravico naturalizacije.

To je razsodba za bogove! Kanadčan je faktično prestar za vojaško službo in nikdar ga ne bodo klicali na fronto, ženske pa sploh ne nosijo puške v armadi, kljub temu je čistiljivo sodišče našlo v tej absurdni formalnosti vzrok za odklonitev prošnje za državljan-ske pravice.

Is te razsodbe odseva ameriška oficijelna logika. Oficijelna Amerika oboja Rusijo radi nekakšnega obveznega dela v gozdovih. Če to obvezno delo rea obstoji, je potrebno v vojni z revščino. Doma pa Amerika zahteva, da se vsakdo — tudi postarna ženska — obveže za prijalno službo v destruktivni vojni brez ozira na čut in načelo pravičnosti!

Nekaj zgledov, kako se deli pravica v Ameriki:

Osem zamorskih fantičev v Alabami je bilo obsojenih v smrt radi poslatva belokožne deklice, ki jim je sama sledila v železniški vagon.

Belokožni mladenič v Garyju, Ind., je dobil pri drugi obravnavi eno do desetih let zapora radi poslatva belokožne deklice, ko sta bila oba pijana.

Belokožni moj v Chicagu, star 58 let, je do bil le leto zapora, ko je priznal, da je v svojem stanovanju posilil petnajst zamorskih deklic!

Citatelj je naprosen, da si sam naredi sodbo.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

(Dopisovalci in poročevalci štomajla vasi, ki jih Prosveta prinaša dvakrat v letu "Glasovi iz naselbin," naj varlej podpisajo svoje polno ime in navedejo naj naslov, kar naj misli, da jamlje za svoj prispevek. Poročila in dopisi naj bodo jedrnat, kratki in resnični; spisani morajo biti v dostojnem tonu. Na anonimna pisma in dopise se ne bomo vrstali.)

Is stare domovine

Ljubljana Jugoslavija. — Pred nekaj tedni (pišem 20. maja) sem odšel za izletniki SNPJ v staro domovino, kjer pa, žal, nisem vse našel nobenega izmed njih. V Ljubljani so mi povedali, da sem zapoznil najmanj za osem mesecev, kajti približno toliko časa je še poteklo, odkar se je zadnji izletnik SNPJ poslovil od gostoljubne mameke domovine ter pobral šila in kopita nazaj v "Novi svet", ki ga straži muhasta gospa Svoboda. And believe it or not — kar mal' razočaran sem bil. Na to pač nisem mislil. Nu, zdaj vem — in kaj hočem? Po toči svoniti je pripozno, pravi star slovenski pregovor, torej bo treba kar posabiti, da bi mi naši lanskil izletniki delali družino, ter si poiskali novp anancev.

O potovanju pisati se res ne izplača. Je bilo že preveč črnih preletega zaradi tega. Zadoluje, če povem, da sem bil vožnje kljub lepemu vremenu posleno sit, da je bilo francosko vino na naši ladji precej "procentov" slabše od "ohajčana", če je sploh imelo kakšno vrednost, ker zame je bilo neužitno; da Francozi, posebno Parizani, zelo cenijo ameriške dolarje, dado pa zanje kolikor mogoče malo in da sem brez vsakih neprilic srečno stopil na domača tla. Ustavil sem se najprej v Kranju, kjer so v zadnjem desetletju zgradili precej tovarnen, večinoma talatinskih. Ljudje se nič kaj ne pohvalijo, stokajo, da je slabo, slabo se dela in plače seveda še slabše. To je lahko umljivo, ker tamošnji tovarnarji lahko dobijo dovolj cemenih delovnih sil v okoliških vaseh — in s kmeti je lažje kakor z delavci. Silal sem tudi, da neka tamošnja tovarna plačuje delavce v blagu (čevlji) in če delavec tega ne more prodati, ga seveda odpuste. Če je to res, potem je celo slabše, kakor na amerškem industrijskem jugu.

Gorenjska, kjer mi je tekla zibelka (prav za prav nisem gotov, če so imeli zibelko, otroški vozček ali nič), je krasna, kar pa sem od nekdanj navajen, da na krasne stvari gledam iz primerne daljave (bolj priporočljivo kakor iz bližine), sem po nekaj dneh odkuril v Ljubljano, ki je bila prve dni prav zares "bela" — namreč od prahu, ki ga je bilo več kakor v vaem Clevelandu in tudi Chicagu zraven. Kljub tej neprijetnosti — ki pa ni večna, ker jo deš včasih prežene — pa sem včasno izbral slovensko metropolo za svojo "rezidenco" za časa svojega bivanja v stari domovini. Koncem koncev je tako še najbolje. Življenje v Ljubljani ni predrag, poleg tega pa je tukaj tudi malo več ropota in vrvenja, ki smo ga tako navajeni v ameriških velemestih.

Ljubljana se zdaj trudi, da precej spremeni in olepša svoje lice. Precej novih stavb že stoji, gradijo se še nove, tramvaj-ska proga se podaljšuje (pa ne kar sama!) na več strani, čez Ljubljano gradijo tro-mostiče, Tivoli tudi olupčujejo, tako da se dela na vseh koncih in krajih. Težakó delo, katero opravljajo mnogo Prekmurcov in Bosancev, pa tudi drugih južnejših bratov, plačujejo po 3 dinarje (približno 6c) na uro, kar je tudi za tujakóne razmer-prokieto malo, posebno če pomislimo, da posebno obleka tukaj ni nič cenejša, če ne celo dražja kakor v Ameriki. Ljudje so seveda prisiljeni delati za vsako ceno in podjetniki spretno in brezsrčno izrabljajo razmere sebi v prid. No, v tem so si pač povsod enaki. Da brezposelnost tudi tukaj eksistira, o tem ni dvoma, vendar pa se mi zdi, da še ni zdaloc tako občutljiva kot v Zed. državah. Ta problem pa utegne postati mnogo težji, ker tudi tukaj stroji polagoma izpodrivajo ročne delavce in množe vrste brezposelnih.

Drugač posebnega za enkrat ni v moji torbi.

Pozdrav čitateljem (in čitateljicam, kakopak) Prosvete in sodrugom v Clevelandu, ki se od mnogih nisem utegnili niti posloviti, ker se mi je tako mudilo odrinti za izletniki SNPJ (lanskimi), ki pa me, kot sem že povedal, na mojo veliko žalost niso počakali! — Ivan Jontez.

Zastopnik Prosvete poroča iz Pittsburgha, Pa., da je po pettedenski bolezni spet toliko okreval, da se je podal med svoje prijatelje. Piše: Moj najprvi cilj je bila seveda naselbina Library, kjer zaaluzim največ kruha, kajti tam mi gredo rojaki in rojakinje v vseh ozirih najbolj na roko.

Is naselbine Library sem se podal na Coverdale, kjer se je ravno takrat vršila velika slavnost — otvoritev tamkajšnjega Slovenskega doma. Vreme je bilo kakor nalašč za to slavo naravnost krasno. Vroče je bilo vse občinstvo je bilo zidane volje. Is Librarja so se rojaki udeležili 100%. Seveda so prišli tudi is drugih naselbin. Nastopile je več govornikov in glavni govornik je bil sodrug Barilar. Porneje sta prišla tudi dva gl. odbornika SNPJ, in sicer Andrew Vidrich, podpreds. SNPJ, in John Terčelj, član porot. odsaka.

Ob tej priliki je nastopil tudi pevski zbor, ki ga vodi Rudolf Pletaršek. Lepo so zapeli in občinstvo je bilo zadovoljno. Sploh je vladalo dobro raspoloženje med udeleženci, kajti coverdalski rojaki znajo dobro postreči. Hvala jim in na skorajšnje svidenje! — Moje prihodnje "postajališče" bo v slovenskih naselbinah v westmorelandskem okraju in pa v Johnstownu.

Anton Zidanšek, zastopnik

Poročilo in zahvala

Blandford, Ind. — Tukaj živimo kakor v nebeškem kraljestvu, obdani z zeleno naravo, ozaljšano z bujnim cvetjem in sadnim drevjem. Poleg tega pa imamo dovolj prostega časa, da krasoto narave občudujemo, povrh tega pa imamo še brezskrbno dosmrtno življenje — pod tešjo današnjega kapitalističnega sistema, ki pa je sedaj prišel pod niho, kakor sibirski zima.

Dokler milijonar vodi borbo za osvoboditev delavstva, je še daleč svoboda.

Dne 23. maja smo tukaj priredili veselico, da pomagamo bolnemu rojaku in bratu Filipu Koncharju, in dobro se je obnesla v teh kritičnih časih. Prebitok je znašal \$112.60. Da je veselica tako povoljno izpadla, gre hvala vsem posetnikom, posebno pa posetnikom iz Funchdorfa, ki lastujejo Edgar County Coal Co., Paris, Ill. Hvala tudi pričinam Hudomal, Cestnik lid. Društvo čim večalo delokrog ta ustanove. Prvi večji korak je, da se ustanovi pododdelkete gasanatorija v vseh čiškaških predmestjih. V Chicagu je bilo v prošlem letu 2.335 smrtnih slučajev jetičnih, pod nadzorstvom te ustanove pa je sedaj še 61.548 jetičnih.

pomoč prizadetemu. Darovali so: J. Mastek, \$2; F. Farbi, \$1; J. — (7), \$1; Mrs. Many \$1; K. Beneti, \$1; Arbe, \$1; Bondi, \$1; po 50c: Rom, Menegini, J. Skok Trstenjak in Bobič; Mazely 25c; Platšje 50c; Pasaventi 25c; Ben-tri 25c; J. Radošević 25c.

Iskrena hvala vsem skupaj, posetnikom in prispevateljem, kakor tudi odbornikom in muzikantom za njihov trud. Pokazali so vsi skupaj, da so pripravljeni prisrskočiti na pomoč sorojaku v potrebi. Hvala jim!

K. Božič.

Potek slavke v W. Va.

Osage, W. Va. — Premogarska stavka v okolici Morgantowna in Scotts Runa je dosedaj mirno potekala brez vsakih posledic.

Pogodbo z United Mine Workers of America so podpisale Continental in Capdill družbe blizu Osage in v Manonu pa Arquit družba. Torej tri družbe so že podpisale pogodbo z premogarsko unijo.

Na čelo se je vrnilo nad tisoč premogarjev dne 1. junija.

Ostalih 18 premogovnikov je še vedno na stavki, kajti stavkarji so trdno prepričani, da bodo v kratkem zmagali, ker o stavkokaštvu dosedaj še ni bilo nobenega znamenja v teh rovih.

Rojaki po širni Ameriki, stofte proč od tega stavkovnega okrožja, v katerem so rudarske kempe Scotts Run, Rendal Creek, Morgantown in Mensville.

Stavkovne straže piketirajo vsa glavna križišča noč in dan in vsi rovi počivajo popolnoma.

Joseph Zelaznik.

Izletnika v stari kraji

Chicago. — Pred odhodom v staro domovino pozdravljam vse znance in prijatelje in se zahvaljujem vsem, ki so naju obiskali v zadnjih par dneh. Jaz Frank Primožič še posebej pozdravljam brate in sestere pri društvu št. 16 SNPJ v Milwaukeeju in svojo drobno družino v upanju, da se zopet snidemo zdravi in veseli. Jaz Tomaž Primožič se pa zahvaljujem Franku Kopaču kot soferju. — Frank in Tomaz Primožič, brata.

Pohod nezaposlenih rudarjev

Johnstown City, Ill. — Tukaj se je vršil dne 4. junija velik rudarski shod in potem pa bo dne 12. junija pohod brezposelnih rudarjev v glavno mesto Springfield. To bo "gladovni pohod" rudarjev, ki ga je aranzirala organizacija nezaposlenih v Illinoisu. Udeležili se ga bodo nezaposleni rudarji in njihove žene is štirih okrajev, kajti na te je bil izdan poziv, naj pridejo v trumah, da akupaj korekajo v glavno mesto.

Poročevalce.

Program sanatorija za jetične

Chicago. — Dr. F. Tice, predsednik direktorija tukajšnjega mestnega sanatorija za jetične, naznanja, da se bo v bližnji bodočnosti povečalo delokrog te ustanove. Prvi večji korak je, da se ustanovi pododdelkete gasanatorija v vseh čiškaških predmestjih. V Chicagu je bilo v prošlem letu 2.335 smrtnih slučajev jetičnih, pod nadzorstvom te ustanove pa je sedaj še 61.548 jetičnih.

Mnogo žrtve te bolezni se v zadnjem času boja za življenje za-teče v predmestja, kjer si postavi-vo improvizirane šarake, da tako dobe "svež zrak in solčne žarke". Med tem pa so taka "stanovanja" brez sanitarnih naprav. Take okoliščine še bolj o-agražajo življenje pacientov. Valed tega se je dr. Tice odločil, da so pododdelki glavnega sanatorija neobhodno potrebni, ker bodo v resnici služili kot dispensarij prizadetim v predmestjih. Za enkrat se bo odprlo pododdel-ke v Norwood Parku, na Bryn Mawr & Crawford aves. in v od-daljenem južnem distriktu.

Osebnost vest

Bon Air, Pa. — Dne 1. junija je bila odpeljana v Lee bolnico v Johnstown rojakinja Mary Bregar, članica družva 254 SNP-PJ, kjer se je podvrpla operaciji na slepiču in žolčnih kamnih. Želim ji hitrega okrevanja in povratka domov. Prijatelji jo lahko obiščejo vsako uro po-dnevu.

Peter Bukovec.

S pota

Dne 2. junija se je vršil na Chisholmu, Minn., velik pogreb pokojnega rojaka Franka Arko-ta, doma iz Sodražice pri Ribnici Star je bil 85 let, v Ameriki je bival 38 let in pred 25 leti je izgubil nogo, ko ga je zadela ne-sreča v rudniku. Poleg žene za-pušta pokojni rojak šest odrade-nih otrok in brata. Eden nje-govih sinov je inženir, ki je prišel z aeroplanom iz New Yorka, da vidi svojega očeta pred smrtjo. Pokojni je bil član JSKJ pri društvu št. 30. — Matija Pogorelec.

Notranjosti zemlje

Zemeljako jedro ni žareče in te-koče, ampak trdo. — Celine se premikajo

Zemlje v njeni najgloblji no-tranjosti ne bomo na lastne oči videli brkone nikoli, saj ne se-gajo najgloblji naši rovi niti 3 km globoko. Na obli s premerom 1 m bi to predstavljalo komaj vbovljaja šivanko četril milime-trov pod površino in to ni še nič.

Vendar smo z vrtenjem rovov spoznali, da toplota proti notranjosti zemlje narašča, v globlini 1000 m znaša 45 stopinj C, v globini 2200 m preko 80 stopinj. Vroči vreli, gejzirji in lava, k' meri ob izbruhih povprečno 100C stopinj C, so nadaljnji dokaz za temperaturne razmere v notranjosti naše premičnice. Toda te temperature ne naraščajo soraz-merno z globino v nedogled, če desetstosečev stopinj, kakor se menili še pred nedavnim, temveč po današnjem naziranju ne pre-segajo 3000 do 5000 stopinj.

Se danes pa ne vemo natančno kako je v osrčju zemlje, ali se snovi tam čisto staljene ali ne. Merjenja zemeljske teže izdajajo, da so te snovi težke kovine predvsem železo, to kovinstvo je-dro pa ne bo v tekočem ali plin-nastem stanju, ker narašča v globlino poleg toplote tudi pritisk. Morda vlada tam pritisk milijon-ov atmosfer. To in pa zadržan-je potresnih valov bi govorilo za domnevo, da je zemeljako jedro skoraj v trdem stanju. Dosti več ne vemo, vsekako pa ne drži več stara teorija, da je pod trdo vrh-njo plastjo zemeljske "skorje" vse ena sama žareča, vrela teko-čina. Tekočimaste žareče mase, ki jih opazujemo ob ognjeniških iz-bruhih, izvirajo samo iz pood-nih ognjišč, ki razmeroma nisc globoko pod površino.

Kako učinkuje pritisk vrhnjih plasti na nižje, nam razlaga zna-na teorija prof. Wegenerja, čigar negotova usoda baš ta čas zani-ma javnost. Prof. Wegener je tr-dil, da so nižje plasti pod vplivom pritiska vrhnjih plasti v plastičnem, poltekočem stanju tako da plavajo celine na meh-kejši masi. Celine so bile nekoč ena sama celina, potem so se od-trgale druga od druge in romajo še danes okoli zemeljske oble v zapadno smer. Pri tem se posa-mezne med sabo čim dalje bolj oddaljujejo, druga pa medseboj-no približujejo. Wegenerjevo te-orijo so potrdili že s premnogimi dokazi.

Dva vzroka

"Zakaj počete postati moja žena, gospodična?" "Is dveh vzrokov." "To sta?" "Vi in oni drugi."

Nove hiše za nove razmere

Stalna stanovanja, postavljena za cele gene-racije, odhajajo v zgodovino

Doba, ko so zidali hiše, ki so lahko stale in zadostovale za družinsko življenje več sto let ali celo generacije, odhaja v večnost. Danes smo v dobi, ko se razmere hitro menjajo. Vsako leto je nova moda v obleki in drugih standardiziranih rečeh, zato je potrebno, da se spremeni in prilagodi razmeram tudi forma stanovanj.

Tako je rekel pred nekaj dnevi profesor Paul Nystrom z univerze Kolumbije, ko je govoril na zborovanju National Association of Real Estate Boards v Baltimoru. Rekel je, da stari in častitljivi ameriški "parlor" (družinska soba ali nekaj salon), podstrešje, "trup-pozeh" (mostovž v ospredju hiše) in formalni jedilnica so vsi skupaj obsojeni na kup staro-žare. Namesto stanovanjskih hiš za posa-mezne družine, ki trajajo cele generacije, do-bimo hiše, ki se lahko vsak čas spremene po najnovšem okusu. Za normalno življenje moderne družine so potrebne najmanj tri hiše. Zato Nystrom svetuje, da se hiše danes gra-dijo za petnajst ali dvajset let.

"Mlademu samcu ali dekletu zadostuje ena sama večja soba," je pojasnil profesor. "Mlademu zakonskemu paru zadostuje par sob. Ko pridejo otroci in družina raste, je potrebna večje stanovanje. Kadar pa otroci odrastejo in se razidejo vsak za svojim poklicem in ostaneta oče in ma sama, se spet vrneta v razmere, ko jima zadostuje par sobic. Na ta način po-trebuje vsaka družina najmanj tri sprememb- stanovanja v svojem normalnem življenju.

Nystrom je tudi priporočal notranjo modernizir-vo v smislu novih razmer in potreb ozirom na praktično življenje. Moderna kuhinja in jedilnica morata biti tako urejeni in opremljeni, da preparacija jedil ne vzame več kot deset minut. Gradbeni material mora biti tak, da ne pripuščaja škurkov in drugega mrčasa ne rje in ropotačojih in tesnih okvirjev v oknih niti kotov ali lukenj za nabiranje prahu. Ma-terial mora biti lep, toda poceni, da se lahko vsak čas razdere in zamenja z novim. V tamen je potrebno, da imajo gradbeniki poseben odbor, ki bo neprenehoma delal načrte za nove hiše.

Kako zdravijo umobolne

Eksperiment zdravljenja z godbo, barvami in parfumom je uspešen

Nova metoda zdravljenja umobolnih ljudi je na preizkušnji v državni bolnišnici za umobolne v Chicagu, in kot vse kaže, se bo obnesla. Eksperiment se vrši pod vodstvom Walterja Spilkeyja, eksperimentalnega psihologa. Za zdravljenje imajo novo pripravo, ki jo krestili za "koloramo". Ta priprava ali aparat je kombinacija simfonične rabe žibovarn-električne luči, parfumov in godbe; vse to trdi je je spojeno harmonično, tako da draži oči, nos in ušesa. Razume se — in Spilkey to od-ločno poudarja — da ta metoda ne deluje uspešno za vse oblike blaznosti, niti na vse bol-nike enako. Za vsak slučaj je treba posebnih poskusov in opazovanj.

Največ uspeha so pokazali slučajji melan-holije in kronične mentalne depresije. Ti bol-niki okrevaajo po enem mesecu zdravljenja s okrevanje kaže, da bo trajno. Zdravljenje vrši na ta način, da vzamejo po pet bolnikov temno sobo, kjer jih posedejo na komfortne deže. Nekaj časa je vse tiho, nato se oglasa godba, pa ne vsaka, ki pride komu na misel temveč muzika, ki je skrbno predpisana za do-tične slučaje. Bolniki napeto poslušajo in nato po malo se jim živci ublažijo. Nato se po malo razširi duh sveže pokošene sena, vrtnic, amr-kovine, detelje, sveže trave itd., vse to v for-mi predpisanih parfumov. Konečno zaigrajo po sobi prameni luči raznih barv, mehki in močni, kakor je že treba, da se ujemajo akordi godbe in plavajočimi parfumi.

To traja kakih trideset minut in ponavlja se dvakrat dnevno. Efekt je takoj dober. Bol-nik se iznebi nezdravega mentalnega procesa in prevzame ga nov čut miru in blaznosti. Kmalu postane normalen začasno. Ko pa to nadaljuje, traja normalnost dalje in dalje dokler ni več zdravljenje potrebno.

Jeansova teorija o življenju

Sir James Hopwood Jeans, angleški fizik, ki se zdaj mudi v Ameriki, je pred kratkim rekel v Philadelphiji, da so solnični sistemi, ki kršen je naš, velika redkost v vesmirju in valed tega so planetja z živimi bitji prej izjema kot pa pravilo v vesolju.

Njegova teorija o postanku planetov je, da so bili rojeni, ko se je solnce slučajno približalo drugemu velikemu solncu. Privlačnost večjega solnce je potegnula iz našega solnceja odlomek materije, ki se je potem raskomala is materije so se razvili planetje. Toda solnce — je nadaljeval Jeans — se zelo na redko raz-trešna po vesmirnem prostoru in taka približ-žanja se pripetijo morda vsakih par milijon-let. Is tega sledi, da so solnična (solnce) in planetje pravzaprav nekake vesmirske nesreče, is low skventno je življenje, ki je mogoče le na str-jemih in ohlajenih svetovih, izjemni fenomen v vesmirju.

Tom Meoney v sankventinahi jeti v Kaliforniji se ni izgubil dobro volje in upanja na svobodo. Hugo Gullari, ki ga je pred kratkim obiskal, ga je našel smehljivega in naravn je njegovo obličje.

